

Δημήτρης Κωστόπουλος: Βαλκάνια. Η οικογεωγραφία της οργής, εκδ. Στοχαστής, Αθήνα 1993

Στον κύκλο των συρικνούμενων αλλά υπαρκτών βιβλιοφάγων το ερώτημα «Τι διάβασες Στελευταία» είναι πολύ συνηθισμένο. Είχα διαβάσει, ένα ιστορικό, ένα κοινωνιολογικό, ένα λογοτεχνικό, ένα πολιτικό κι ένα πολιτιστικό. Ο αιφνιδιασμός ήταν πλήρης δεν είχα διαβάσει παρά μόνον ένα βιβλίο. Πολλά βιβλία σ' ένα είναι το *Βαλκάνια. Η οικογεωγραφία της οργής* του Δημήτρη Κωστόπουλου. Ένα βιβλίο επίκαιρο αλλά για το συγγραφέα η επικαιρότητα είναι και μια πρόφαση για να μας ταξιδέψει στην ιστορία και η ιστορία ένα εργαλείο για να ερμηνεύσει τα σύγχρονα δρώμενα στο βαλκανικό χώρο.

Ο Κωστόπουλος είναι γνωστός μας και αγαπημένος μας για τις ανησυχίες και τις ευαισθησίες του. Πριν από μερικά χρόνια εξέδωσε τον εαυτό του με τα ποιητικά του «Δίπροκα». Τώρα αυτή η ανησυχία του για την οικογεωγραφία (σύνθεση όλων των παραπάνω στο χώρο) των Βαλκανίων, τα ερωτηματικά του και τα γιατί, η ευαισθησία απέναντι στον ανθρώπινο πόνο, η προσπάθεια κατανόησης της ανθρώπινης φύσης (φιλοσοφία) αλλά και της πολύπλοκης πολιτισμικής βαλκανικής κληρονομιάς, μπλέκονται και συμπλέκονται με θαυμαστό και γοητευτικό τρόπο στο βιβλίο του.

Μου έδωσε τη δυνατότητα να διαβάσω αποκόμματα εφημερίδων που ποτέ δεν είχα δει στην ημερήσιο Τύπο. Αυτός ο μόχθος δουλειάς, αποδελτίωση φαντάζομαι εκατοντάδων εφημερίδων και περιοδικών θα αναδείξει αποκαλυπτικά σημαντικές άγνωστες λεπτομέρειες. Ποιος π.χ. γνωρίζει ότι στις «μέρες αποκλεισμού» της Σερβίας η Texaco συμφώνησε να κάνει γεωτρήσεις στο Κοσσυφοπέδιο για πετρέλαιο, ή ότι το πρωτοπαλικάρο του ναζιστή Πάβελετς, Μίλε Μπούντακ θα τιμηθεί στην ανεξάρτητη Κροατία, δίνοντας το όνομά του σ' έναν κεντρικό δρόμο αλλά και σε ένα δημοτικό σχολείο! Η άγνωστη και επιβλητική φιγούρα του Μιλόσεβιτς μέσα από το βιβλίο μου έγινε πιο οικεία καθώς διείσδυσα στη ζωή και τα παιδικά του χρόνια. Μητέρα φανατική κομμουνίστρια, πατέρας ιερέας, διαζύγιο και τραγικό τέλος.

Ένα εργαλείο στην προσπάθεια προσέγγισης του τρόπου σκέπτεσθαι κάθε λαού είναι η λογοτεχνία. Αυτή την άγνωστη βαλκανική λογοτεχνία ο Δ.Κ. την έχει μελετήσει πολύ, και μέσα στις σελίδες του βιβλίου, διάσπαρτη αλλά και ταξινομημένη (καθώς στην αρχή κάθε κεφαλαίου υπάρχει το απόσπασμα λογοτέχνη της περιοχής), μας γίνεται γνωστή. Ο Κανταρέ, ο Άντριτς, ο Σελίμοβιτς, ο Μιχαήλοβιτς, ο Κις, ο Στάνεφ, ο Ελιάντε, ο Στανέσκου κ.τλ. είναι παρόντες. «Δεν κατακτούμε τη γη αλλά χώμα για το βήμα μας, ούτε τα βουνά αλλά εικόνα για τα μάτια μας. Τίποτε δεν είναι δικό μας εκτός από τη χίμαιρα, γι' αυτό πιανόμαστε γερά απ' αυτήν» από το *ο Δερβίσης και ο Θάνατος* του μεγάλου συγγραφέα από το Σεράγεβο Μέσα Σελίμοβιτς.

Εντυπωσιακή είναι και η συνοπτική ιστορική του αναδρομή, από τη στιγμή που αναδύονται τα πρώτα βαλκανικά βουνά (την ίδια εποχή που παρουσιάστηκαν τα πρώτα άνθη στον πλανήτη) μέχρι σήμερα. Τις ιδεολογικές προτιμήσεις και συμπάθειές του δεν τις κρύβει, αλλά δεν γίνεται φορμαλιστής. Προσπαθεί και τελικά τα καταφέρνει να κρατά την αρχή του Κικέρωνα, δηλαδή την ικανότητα της κριτικής και το χάρισμα της συμπάθειας. Έχει ταξιδέψει πολύ, διέσχισε τη βαλκανική γη, στάθηκε στα φωτεινά αλλά και στα ξεθωριασμένα τοπία και τόπους, κι όποιος έχει πάει σ' αυτά τα καταλαβαίνει. Είναι

ερωτευμένος με τα Βαλκάνια (παρακολουθεί ακόμα και τα πετρώματα) έχει ακούσει τη μουσική τους, έχει δει και ίσως έχει χορέψει τους χορούς. Η νεολαία των Σέρβων ανηφορίζει για το Club Gallery, οι Αλβανοί στα εξασθλωμένα μπαρ της Κίτσιμα. Στο «Μποζούρ» η ξανθιά τραγουδίστρια τραγουδάει το «Τζόρτζεβταν» το τραγούδι της μέρας του Αγ. Γεωργίου. Ξαφνικά τα περιπολικά απομακρύνονται ουρλιάζοντας. Σ' ενέδρα Αλβανών στην Ερμπίτσα σκοτώθηκε ένας Σέρβος αστυνομικός, ο άλλος τραυματίας μ' ένα σταυρό στο χέρι οδηγείται στο χειρουργείο (Από το «Κόσσοβο. Η Ιερουσαλήμ των Βαλκανίων» έχει διαβάσει τα ποιήματά τους αλλά και τα γκράφιτις. Παρακολουθεί τα Βαλκάνια με όλες τις αισθήσεις του. Ανακατεύεται με τις μάζες, πάει στο γήπεδο αλλά και στις συναυλίες και τις διαδηλώσεις. Έχει κι αυτή τη γοητευτική μυθιστορηματική γραφή. Αν μπορούσα να συνδυάσω αυτήν τη σφαιρική αντιμετώπιση της ιστορίας με βαθιά γνώση και μυθιστορηματική αφήγηση θα γινόμουν σαν εκπαιδευτικός που είμαι ο τέλειος δάσκαλος ιστορίας. Επίκαιρο βιβλίο, γοητευτικό, απρόβλεπτο, χρήσιμο. «Η Β. Ήπειρος αποκόπηκε από τον εθνικό κορμό όχι τόσο με τα ηλεκτροφόρα καλώδια των λαϊκών φρουρών του Εμβέρ, όσο από τη διάλυση της Ηπείρου. Ποιος και γιατί να ενδιαφερθεί για τη Β. Ήπειρο, μια λασπωμένη ορεινή ιστορική ανάμνηση πλέον, όταν κανείς δεν ενδιαφερόταν ούτε για την ελληνική Ήπειρο που εγκαταλειμμένη μαράζωνε» αλλά και προφητικό για τη Βοσνία, για το εμπάργκο της Σερβίας για τη φιλελεύθερη επέλαση στη Βουλγαρία. (Ο Σοσιαλισμός φεύγει, το Τζώνυ Γουώλκερ έρχεται) αλλά και για τη Β. Ήπειρο και τη Fyrom.

«Το αστέρι της Βεργίνας, οι λεονταρισμοί των εδαφικών διεκδικήσεων, τα πρόδηλα προκλητικά άρθρα του Συντάγματος, θα είναι οι υποχωρήσεις του (γι' αυτό άλλωστε τέθηκαν) με αντάλλαγμα την κατοχύρωση της εθνότητας και του κράτους των Σλαβομακεδόνων του. Όσο για το όνομα δεκάδες χρόνια πριν ο Τεν-Τεν είχε δώσει τη λύση υποκαθιστώντας τον ΟΗΕ. «Σλαβική Συλδυβία» είναι η περιεργη χώρα στην «Υπόθεση Κάλκουλους».

Λεωνίδας Βουδογιώργης